

hered

FEDERAZIONE ESPERANTISTA ITALIANA
SEDE: VIA S. EGIDIO N. 2 - INDIRIZZO: CASELLA POSTALE N. 25
VERONA

Malgranda Kolekto de « L' Esperanto »
sub patronado de la *Itala Katedro de Esperanto*

D.RO L. L. ZAMENHOF

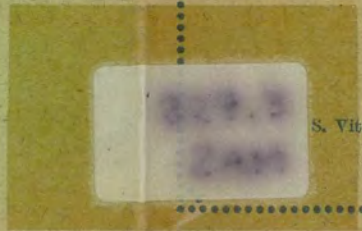
Post la granda milito

Alvoko al la Diplomatoj

L. 0.50

A. PAOLET
S. Vito al Tagliamento (Italia)
1922

Paoli

Malgranda Kolekto de « L' Esperanto »
sub patronado de la *Itala* Katedro de Esperanto

D.RO L. L. ZAMENHOF

Post la granda milito

Alvoko al la Diplomatoj

A. PAOLET

S. Vito al Tagliamento (Italia)

1922

7994/71676
J.C. H. Kunsdel

327.3 ZAM

Ni decidis republikiĝi tiun ĉi gravan dokumenton de V Majstro, kiu entenas lian politikan kredon. Ĝi aperis en la kajero de marto 1915 de British Esperantist kaj bedaŭrinde neniam estis reeldonita; sekve ĝi tute ne estis atentita de la diplomatoj kunvenintaj por la pakkonferenco.

Ĝi nun estas denove aktualaĵo, kaj restos tia ĝis kiam la principoj en ĝi entenataj, kiuj rebrilas profundan saĝecon kaj spiriton de justeco, ne estos tute efektivigitaj de la registaroj.

Terura milito ekkaptis nun preskaŭ la tutan Eŭropon. Kiam finiĝos la grandamasa reciproka buĉado, kiu tiel forte malhonoras la civilizitan mondon, kunvenos la diplomatoj kaj penos reordigi la rilatojn inter la popoloj. Al vi, al tiuj estontaj reordigantoj, mi nun min turnas.

Kiam vi kunvenos post la plej ekstermanta milito, kiun iam konis la historio, vi havos antaŭ vi eksterordinare grandan kaj gravan taskon. De vi dependos, ĉu la mondo havu de nun fortikan pacon por tre longa tempo kaj eble por ĉiam, aŭ ĉu ni havu nur kelktempan silenton, kiun baldaŭ denove interrompos diversaj eksplodoj de intergentaj bataloj aŭ eĉ novaj militoj.

Pripensu do frutempe kaj tre zorge vian taskon, ĉar nun, kiam por via laboro estas oferitaj multaj centmiloj da homaj vivoj kaj milionoj da tre malfacile akiritaj homaj bonstatoj, vi havos sur vi tre grandan moralan respondecon. Zorgu do, ke via laboro ne estu sencela kaj senfrukta kaj ke post la fino de viaj laboroj la homaro povu diri: ni ne vane elportis la grandegajn kaj terurajn oferojn.

*
**

Ĉu vi komencos simple refaradi kaj flikadi la karton da Eŭropo? Ĉu vi simple decidis, ke la terpeco *A* devas aparteni al la gento *X* kaj la terpeco *B* al la gento *Y*? Estas vero, ke tian laboron vi devos fari; sed ĝi devas esti nur negrava *parto* de viaj laboroj; gardu vin, ke la refarado de la karto

ne fariĝu la tuta *esenco* de viaj laboroj, ĉar tiam viaj laboroj restus tute senvaloraj kaj la grandegaj sangaj oferoj, kiujn la homaro elportis, restus vanaj.

Kiom ajn vi volos kontentigi la popolojn, kiom ajn justaj vi penos esti kontraŭ diversaj gentoj, vi nenion atingos per refarado de la karto, ĉar ĉiu ŝajna justeco koncerne unu genton estos samtempe maljusteco koncerne alian genton. La nuna tempo ne estas simila al la tempo antikva: sur ĉiu disputebla peco da tero laboris kaj verŝis sian sangon ne *unu* gento, sed ankaŭ *aliaj* gentoj; kaj se vi decidis, ke tiu aŭ alia terpeco devas aparteni al tiu aŭ alia gento, vi ne sole ne faros agon justan, sed vi ankaŭ ne forigos sur tiu terpeco la kaŭzon de estonta batalado.

La « liberigo », kiun vi donos al tiu aŭ alia terpeco, estus nur sofismo, ĉar

ĝi signifos nur, ke al tiu aŭ alia gento vi donos la rajton esti sur tiu terpeco mastroj super homoj de aliaj gentoj, kiuj ankaŭ tie naskiĝis, laboris kaj suferis, kaj havas koncerne sian patrujon la samajn naturajn rajtojn, kiujn ĉiu infano havas koncerne sian patrinon. Estas vero, ke tiu gento, kiun vi privilegias, entuziasme krios: « Vivu la diplomatoj », kaj se tiu gento sur la koncerna terpeco prezentos la plimulton, ĝi per teroro silentigos la aliajn, kaj ĉiuj gazetoj en la mondo dirus, ke « la tuta loĝantaro de la terpeco A sentas sin tre feliĉa... ». Sed tio estos mensogo, kiun la mondo ne komprenos nur pro tio, ke la ĝemado de la terure silentigitaj prematoj, de homoj, kiuj en sia patrujo fariĝis « fremduloj », ne venos al ĝiaj oreloj.

Transdonante ian terpecon al la homoj de tiu aŭ alia gento, vi ĉiam faros mal-

justajon kontraŭ aliaj homoj, kiuj havas la samajn naturajn rajtojn koncerne tiun terpecon. La sola efektive justa decido, kiun vi povas fari, estas: laŭte proklami kiel oficialan, firme interkonsentitan kaj plene garantiitan decidon de ĉiuj Eŭropaj regnoj la sekvantan elemente naturan, sed ĝis nun bedaŭrinde ne observatan principon:

ĈIU LANDO MORALE KAJ MATERIALE PLENE EGALRAJTE APARTENAS AL ĈIUJ SIAJ FILOJ.

Tio estas, ke en sia privata vivo ĉiu civitano en ĉiu regno havas plenan rajton paroli tiun lingvon aŭ dialekton, kiun li volas, kaj konfesi tiun religion, kiun li volas; ke se en la institucioj publikaj estas uzata unu sola regna aŭ loka lingvo, tio estas nur por oportuneca cedo de la malplimulto al la plimulto, sed ne humiliga tributo de gentoj mastrataj al gento mastranta. Ĉar la gentaj

nomoj, kiujn portos ankoraŭ multaj regnoj kaj provincoj, estas la ĉefa kaŭzo, pro kiu la loĝantoj de unu supozata deveno rigardas sin kiel mastrojn super la loĝantoj de alia supozata deveno, tial ĉiuj regnoj kaj ĉiu provinco devas porti ne la nomon de ia gento, sed nur nomon neŭtrale-geografian.

*
* *

Plej bone estus, se anstataŭ diversaj grandaj kaj malgrandaj Eŭropaj regnoj ni havus iam proporcie kaj geografie aranĝitajn « Unuigitajn Ŝtatojn de Eŭropo ». Sed se nun estas ankoraŭ tro frue, por paroli pri tio, oni devas almenaŭ per oficiala kaj interkonsentita akcepto de la supre dirita principo forigi tiun grandegan malbonon, tiun senfinan fonton de konstantaj bataloj, kiun prezentas la identigado de lando kun gento.

Kiam la supre dirita principo estos oficiale fiksita per garantiita decido de ĉiuj Eŭropaj regnoj, tiam malaperos la ĉefa kaŭzo de militoj kaj la konstanta reciproka timado kaj senfina armigado, ĉar tiam oni neniam kaj nenie povus diri, ke « la patrujo estas en danĝero ». Oni scias ja tre bone, ke la vortoj « patrujo en danĝero » ne signifas, ke iu volas deŝiri parton de nia patrujo kaj ĵeti ĝin en la maron, aŭ ke iu volas rabi por si la havon de ĝiaj loĝantoj, sed plej ordinare tiuj vortoj signifas simple: « Minacas danĝero, ke sur ia terpeco, kie ĝis nun mia gento estis mastro kaj aliaj homoj estis nur pli aŭ malpli tolerataj, morgaŭ eble *alia* gento farigos mastro kaj mia gento estos nur tolerata ».

*
* *

Kiam en la tuta Eŭropo regos politika justeco *absoluta*, t. e. natura, ĉie kaj

por ĉiuj egala, kiam en ĉiu lando ĉiuj logantoj estos morale kaj materiale ple- ne egalrajtaj, kiam la landoj ne portos plu gentajn nomojn, kiam la regna lingvo ne havos plu karakteron genteŝovinisman kaj humiligan kaj ne ekzistos plu gentoj- mastroj, kaj gentoj-servantoj — tiam ne ekzistos plu kaŭzo por intergentaj mili- toj; tiam ĉiu homo povos sidi tute tran- kvile en sia natura, sole vera kaj sincere amata patrujo, li ne bezonos plu timi, ke iu povas « forpreni » ĝin de li, kaj li ne bezonos reveni pri forpreno de la patrujo de aliaj homoj.

Mi scias tre bone, ke la malamo inter la gentoj ne malaperos *subite*, en unu tago, kian ajn arangan la diplomatoj farus. Sed por tio poste laboros jam personoj *privataj*, per predikado, edu-

kado, al kutimigado, k.t.p.; de vi, di- plomatoj, ni atendas nur, ke vi donu al ni la *eblon* tion fari. Reciproka malamo inter la diversaj gentoj de la homaro ne estas io natura, kiel ne estus na- tura io reciproka malamo inter la di- versaj familioj de unu gento: la mal- amon kaŭzas nur — krom la facile forigebla reciproka nekompreneado kaj nekonado — la ekzistado de gentoj pre- mantaj kaj gentoj premataj, la blinda egoismo, fiereco kaj kalumniemeco de la unuaj, la natura reagemeco de la lastaj. Estas facile interfratigi homojn liberajn kaj egalrajtajn, sed estas nefareble in- terfratigi homojn, el kiuj unuj rigardas sin kiel rajtajn mastrojn super la aliaj.

Se vi eĉ farus nenion alian, *se vi nur forigus la gentajn nomojn de la landoj*

(afero tre facile farebla), vi jam farus per tio agon eksterordinare gravan, vi kreus novan eron en la historio de Eŭropo. Ĉar en lando kun neŭtrala nomo la tute natura plena egalrajteco de ĉiuj ĝiaj loĝantoj pli aŭ malpli frue nepre estos atingita, sed en lando kun nomo genta la egalrajteco neniam estos plena kaj daŭra, ĉar la malfeliĉa nomo ne sole kvazaŭ pravigos la plej malnoblajn intergentajn maljustaĵojn en la diversgentaj landoj de la orienta Eŭropo, sed eĉ en landoj pli civilizitaj ĝi ĉiam konfuzos la kapojn eĉ de la plej honestaj civitanoj, subtenante en ili ĉiam la opinion kaj senton, ke la lando apartenas nur al tiu gento, kies nomon ĝi portas, kaj ĉiuj aliaj gentoj estas en ĝi nur fremduloj. Eĉ ĉe la plej bona volo la civitanoj de tiu lando ne povas alkitimiĝi al la ideo, ke ili ĉiuj prezentas unu

nacion, ĉar por tia nacio simple ne ekzistas *vorto*, kaj, demandite pri tio, al kiu popolo li apartenas, la loĝanto de tiu lando pro manko de tiu vorto estas *devigata* nomi ian *genton*; kaj ĉi tiu devigata konstanta alkalkulado sin al la speciala gento anstataŭ al la komuna nacio de la lando forte subtenas la gantan ŝovinismon kaj malpacon inter la samlandanoj.

* * *

Resumante ĉion, kion mi diris, mi ripetas:

Kiam post la fino de la milito kunvenos la diplomatoj, ili povos fari ŝanĝojn en la karto de Eŭropo; sed tio ne devas esti ilia ĉefa laboro. Ilia ĉefa laboro devas esti: starigi en la nomo kaj sub la garantio de siaj registaroj pli malpli la sekvantajn legojn:

1) Ĉiu regno apartenas morale kaj materiale al ĉiuj siaj naturaj kaj naturigitaj loĝantoj, kian ajn lingvon, religion aŭ supozatan devenon ili havas; neniuj gento en la regno devas havi pli grandajn aŭ pli malgrandajn rajtojn aŭ devojn ol la aliaj gentoj.

2) Ĉiu regnanto havas plenan rajton uzi tiun lingvon aŭ dialekton, kiun li volas. Nur en la institucioj publikaj, kiuj ne estas destinitaj speciale por unu gento, devas esti uzata tiu lingvo, kiu per komuna interkonsento de la regnantoj estas akceptita kiel lingvo regna. En tiuj publikaj institucioj, kiuj havas karakteron speciale lokan, anstataŭ la regna lingvo povas esti uzata alia lingvo, se ne malpli ol ⁹10 de la urbanoj donis por ĝi sian konsenton. Sed la lingvo regna aŭ urba devas esti rigardata ne kiel humiliga tributo, kiun ŝuldas gentoj mastrataj al gento

mastranta, sed nur kiel propravola poroportuneca cedo de la malplimulto al la plimulto.

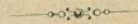
3) Pro ĉiuj maljustaĵoj, farataj en la regno, la registaro de tiu regno estas responde antaŭ Konstanta Tut-Eŭropa Tribunalo, starigita per interkonsento de ĉiuj Eŭropaj regnoj.

4) Ĉiu regno kaj ĉiuj provincoj devas porti ne la nomon de ia gento, sed nur nomon neŭtrale-geografian, akceptitan per komuna interkonsento de ĉiuj regnoj.

Sinjoroj, diplomatoj! Post la terura eksterma milito, kiu starigis la homaron pli malalten ol la plej sovaĝaj bestoj, Eŭropo atendas de vi pacon. Ĝi atendas ne kelketempan interpaciĝon, sed pacon konstantan, kiu sola konvenas al la civilizita homa raso. Sed memoru, memoru, ke sola rimedo por atingi tian pacon, estas: forigi unu fojon por ĉiam la ĉe-

fan kaŭzon de la militoj, la barbaran restajon el la plej antikva antaŭcivilizacia tempo, la regadon de unuj gentoj super aliaj gentoj.

D-ro L. L. ZAMENHOF

Renschler